

Informatīvi skaidrojošais materiāls

Sekas, kas var rasties, ja nodarbinātais neievēro darba aizsardzības prasības

Kopš 2002.gada 1.janvāra, kad spēkā stājās jaunais Darba aizsardzības likumu (pieņemts 20.06.2001.), ir izdoti daudzi skaidrojoši materiāli, kas atvieglo darba devējiem sakārtot darba vidi savā uzņēmumā, veikt darba vides riska novērtēšanu, kā arī īstenot citas tiesību aktu prasības darba aizsardzības jomā. Tajā pašā laikā nepieciešams atcerēties, ka pat situācijās, kad darba devējs ir ievērojis visas darba aizsardzības prasības, riska pakāpi būtiski ietekmē pats nodarbinātais.

Šī informatīvi - skaidrojošā materiāla mērķis ir vērst nodarbināto uzmanību uz nepieciešamību ievērot noteiktās darba aizsardzības prasības, tādējādi gan saudzējot savu veselību, gan nodrošinot savu drošību, gan saglabājot savas darbaspējas, tādēļ arī šajā materiālā ir aprakstīta nodarbināto loma darba aizsardzības prasību izpildē, kā arī Latvijā biežāk novērotās kļūdas un problēmas. Minēto iemeslu dēļ bukletā uzmanību pievēršim tām situācijām, kad darba devējs ir izpildījis savus pienākumus (piemēram, veicis darba vides riska novērtēšanu, nodrošinājis nodarbinātos ar piemērotu darba aprīkojumu, individuālajiem aizsardzības līdzekļiem, nosūtījis nodarbinātos uz obligātajām veselības pārbaudēm, instruējis un apmācījis nodarbinātos, apmācījis nodarbinātos pirmās palīdzības sniegšanā u.c.), bet pats nodarbinātais neievēro kādu no noteiktajām darba aizsardzības prasībām.

Kādi normatīvie akti nosaka, ka nodarbinātajiem jāievēro darba aizsardzības prasības?

Kā svarīgākais normatīvais akts, kurš nosaka, ka nodarbinātajiem jāievēro darba aizsardzības prasības, minams Darba aizsardzības likums (sīkāk skatīt sadaļu par nodarbināto pienākumiem). Papildus tam nepieciešams atzīmēt, ka arī Darba likums (pieņemts 20.06.2001., spēkā no 01.06.2002.) nosaka, ka noslēdzot darba līgumu, nodarbinātais piekrīt pakļauties noteiktai darba kārtībai un darba devēja rīkojumiem (t.sk. prasībām darba aizsardzības jomā).

Kādi ir nodarbināto pienākumi?

Nodarbinātajam darba aizsardzības jomā ir pienākums:

- rūpēties par savu drošību un veselību un to personu drošību un veselību, kuras ietekmē vai var ietekmēt nodarbinātā darbs (piemēram, esot slimam, neiet uz darbu, lai neinficētu kolēģus, neveikt nedrošas darbības- nepārsniegt atļauto braukšanas ātrumu utt.);
- lietot darba aprīkojumu, bīstamas vielas, transportu un citus ražošanas līdzekļus saskaņā ar ražotāja instrukcijām, ķīmisko vielu un ķīmisko maisījumu drošības datu lapām u.c. (piemēram, neizmanto kāpnes par laipām vai tiltiņiem, nepakāpties uz kaudzē saliktām kastēm, necelt cilvēku ar autoiekrāvēju, neglabāt ķīmiskās vielas nemarkētos traukos vai pārtikas produktu traukos utt.);
- lietot kolektīvos aizsardzības līdzekļus, kā arī viņa rīcībā nodotos individuālos aizsardzības līdzekļus saskaņā ar ražotāja instrukcijām, ķīmisko vielu un ķīmisko maisījumu drošības datu lapām u.c. un pēc lietošanas attiecīgos aizsardzības līdzekļus novietot tiem paredzētajā vietā (piemēram, metinot izmantot regulējamu nosūces ventilāciju, slīpējot izmantot aizsargbrilles utt.);
- ievērot drošības zīmes, kā arī lietot drošības ierīces, ar ko apgādāts darba aprīkojums un darba vieta, saskaņā ar ražotāja instrukcijām, ķīmisko vielu un ķīmisko maisījumu drošības datu lapām u.c. un atturēties no attiecīgo drošības ierīču patvaļīgas iedarbināšanas, mainīšanas vai pārvietošanas (piemēram, ievērot drošības zīmes par dzirdes aizsardzības līdzekļu lietošanu, ja tāda zīme ir izvietota pie ieejas ceļā);
- nekavējoties ziņot darba devējam, tiešajam darba vadītājam vai darba aizsardzības speciālistam par nelaimes gadījumu darbā, kā arī par jebkuriem darba vides faktoriem, kuri rada vai var radīt risku personu drošībai un veselībai, arī par trūkumiem uzņēmuma darba aizsardzības sistēmā;
- piedalīties darba devēja rīkotajās instruktāžās un apmācībās darba aizsardzības jomā;
- sadarboties ar darba devēju vai darba aizsardzības speciālistu, lai izpildītu prasības, kas ietvertas Valsts darba inspekcijas atzinumos, brīdinājumos, rīkojumos vai lēmumos par uzņēmuma darba aizsardzības sistēmu;
- sadarboties ar darba devēju vai darba aizsardzības speciālistu drošas darba vides un darba apstākļu nodrošināšanā, lai neradītu risku nodarbinātā drošībai un veselībai;
- apmeklēt obligātās veselības pārbaudes saskaņā ar darba devēja rīkojumu;
- ievērot uzņēmuma darba kārtības noteikumus un darba devēja rīkojumus, kas precizē darbinieka uzvedības noteikumus uzņēmumā.

Tipiskie piemēri Latvijā, kad nodarbinātie neievēro darba aizsardzības prasības

Veicot uzņēmumu apsekošanu darba aizsardzības jomā, iespējams novērot ļoti daudzus un dažādus piemērus, kas parāda, kā nodarbinātie neievēro darba aizsardzības prasības, piemēram:

Sekas, kas var rasties, ja nodarbinātais neievēro darba aizsardzības prasības

- izsniegto individuālo aizsardzības līdzekļu un darba apģērba nelietošana;
- darba aprīkojuma, bīstamo vielu, transporta un citu ražošanas līdzekļu nelietošana saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto dokumentāciju (ražotāja instrukcijām, ķīmisko vielu un ķīmisko maisījumu drošības datu lapām u.c.);
- darba aizsardzības instrukciju prasību neievērošana;
- nepareizu vai nepiemērotu darba paņēmieni, metožu, darba aprīkojuma izvēle;
- darba izpildes tehnoloģiju neievērošana;
- nepietiekoša uzmanība, veicot darbu;
- noteiktās darba kārtības neievērošana (piemēram, darbs alkohola reibuma stāvoklī, darba līgumā neparedzēta darba veikšana u.c.).

1.attēls. Darbs pie darba aprīkojuma, kam darba laikā nav aizvērti aizsargi.

2.attēls. Ķīmisko vielu / maisījumu uzglabāšana nepiemērotos traukos bez atbilstoša marķējuma (piemēram, dihloretāns alkoholisko dzērienu traukā, krāsa sinepju burciņā).

Kādi ir iespējamie darba aizsardzības prasību neievērošanas cēloņi?

Lai būtu iespējams efektīvi novērst kādu problēmu, nepieciešams ļoti precīzi noteikt to cēloni, jo tikai novēršot īsto cēloni, problēmu iespējams atrisināt. Katram no iepriekšējā sadaļā minētajiem piemēriem var būt vairāki cēloņi.

Sekas, kas var rasties, ja nodarbinātais neievēro darba aizsardzības prasības

Piemēram, darba vidē ir troksnis, kurš pārsniedz 87 dB (A), bet nodarbinātais izsniegtās ausiņas nelieto. Īstais cēlonis ir jānoskaidro tāpēc, ka tikai tad iespējams atrast piemērotāko problēmas risinājumu. Dzirdes aizsardzības līdzekļu nelietošanai minami vairāki aspekti – ausiņas nav ērtas (šādā gadījumā ieteicams ausiņas nomainīt pret citu modeli vai izmantot ausu ieliktnus); ausiņas nevar uzlikt, jo viņam jālieto arī aizsargķivere, bet pie aizsargķiveres izsniegtās ausiņas nevar piestiprināt (ieteicams iegādāties ķiveres, kurām paredzēta iespēja piestiprināt ausiņas vai iegādāties ausu ieliktnus); troksnis darba vietā ir tikai tādēļ, ka netiek aizvērtas durvis uz telpu, kurā atrodas trokšņa avots (ieteicams uzstādīt automātisku durvju aizvēršanas mehānismu); uzliekot ausiņas, nodarbinātais nevar kontaktēties ar kolēģiem, kas nepieciešams darba pienākumu veikšanai (ieteicams iegādāties selektīvus dzirdes aizsardzības līdzekļus vai dzirdes aizsardzības līdzekļus ar sakaru iespējām); nodarbinātais vienkārši ausiņas nelieto, jo uzskata, ka troksnis viņa dzirdi ietekmēt nevar u.c.

Kā vienu no svarīgākajiem cēloņiem, kuru novēršanai nav nepieciešami ievērojami finansiāli ieguldījumi, gribētos minēt nodarbināto nolaidību, paviršību, alkoholisko vai narkotisko vielu lietošanu darba vietā darba laikā, vai "darba kultūru". Nav cita izskaidrojuma tam, ka ļoti daudzos uzņēmumos darba vietās un telpās novērojama nekārtība, netīrība, kaitīgu ķīmisko vielu un maisījumu uzglabāšana pārtikas produktu traukos (piemēram, alus vai minerālūdens pudelēs), ka nodarbinātie smēķē savās darba vietās.

3.attēls. Kārtības trūkums biroja darba vietā.

Papildus tam nepieciešams atzīmēt arī tādus cēloņus kā:

- sabiedrība nepietiekami apzinās nelaiemes gadījumu un arodslimību radītos cilvēkresursu un ekonomiskos zaudējumus;
- nodarbinātajiem trūkst informētības un izpratnes par jautājumiem, kas saistīti ar viņu tiesībām un pienākumiem darba aizsardzības jomā (piemēram, tiesības atteikties no darba veikšanas, ja attiecīgā darba veikšana rada risku nodarbinātā vai citu personu drošībai un veselībai un šis risks nav novēršams citādā veidā);
- nodarbinātie neapzinās tiešu savas veselības stāvokļa saistību ar darba vidē esošajiem kaitīgajiem faktoriem (piemēram, azbesta spēja izraisīt ļaundabīgos audzējus 20-40 gadus pēc ekspozīcijas);
- nepietiekama apmācība darba vietā par drošām darba metodēm un procedūrām (piemēram, kā pareizi izvēlēties un lietot individuālos aizsardzības līdzekļus pretkritienu aizsardzībai vai kā pareizi montēt sastatnes);
- nepareiza darba plānošana un organizācija (piemēram, nesaskaņots darbs būvobjektos, pārāk liels darba apjoms vai īsi izpildes termiņi, kā rezultātā nodarbinātie, lai paspētu visu izdarīt, ir spiesti pārkāpt darba aizsardzības prasības, jo tā darbu var paveikt ātrāk.);
- uzņēmumā nav izveidota efektīva un labi funkcionējoša darba aizsardzības sistēma, kā rezultātā darba aizsardzība nav integrēta visās organizācijas funkcijās (piemēram, iegādājoties darba aprīkojumu nenotiek konsultācijas ar darba aizsardzības speciālistu un nodarbināto pārstāvjiem, kuri ar šo aprīkojumu strādās vai, iegādājoties aizsargcimdus, netiek nopirkti dažādu izmēru cimdi, kas derētu dažādiem nodarbinātajiem, jo individuālos aizsardzības līdzekļus iegādājas sagādnieks, kā rezultātā nopirktais darba

Sekas, kas var rasties, ja nodarbinātais neievēro darba aizsardzības prasības

aprīkojums nav tīsti piemērots darbu veikšanai un nav iespējams droši veikt darbu, bet aizsargcimdi vienkārši netiek lietoti, jo tie vai nu ir par lielu vai par mazu).

Kā iespējams nodarbinātos sodīt par darba aizsardzības prasību neievērošanu?

Ja nodarbinātais neievēro noteiktās darba aizsardzības prasības, tad darba devējam ir šādas tiesības:

- 1) piemērot nodarbinātajiem disciplinārsodus par darba aizsardzības normatīvo aktu un citu darba aizsardzības noteikumu pārkāpumiem, kā arī darba devēja prasību neizpildi darba aizsardzības jautājumos. Par šādiem pārkāpumiem darba devējs nodarbinātajam var izteikt rakstveida piezīmi vai rājienu, minot tos apstākļus, kas norāda uz pārkāpuma izdarīšanu;
- 2) noteikt papildu apmācību darba aizsardzības jautājumos nodarbinātajam, kurš pārkāpis darba aizsardzības normatīvos aktus vai citus darba aizsardzības noteikumus, ja šāds pārkāpums nav radījis risku citu cilvēku drošībai un veselībai, apmācības laikā nodarbinātajam saglabājot minimālo darba algu (piemēram, organizējot ārpuskārtas darba aizsardzības instruktāžas vai zināšanu pārbaudes) ;
- 3) likumā noteiktajā kārtībā ieturēt no nodarbinātajam izmaksājamās darba samaksas to zaudējumu atlīdzību, kas viņam radušies nodarbinātā prettiesiskas, vainojamas rīcības dēļ, ja nodarbinātais bez attaisnojoša iemesla darbu veic nepienācīgi vai citādas prettiesiskas, vainojamas rīcības dēļ ir nodarījis zaudējumus darba devējam, neievērojot darba aizsardzības prasības;
- 4) uzteikt darba līgumu, ja nodarbinātais rupji pārkāpis darba aizsardzības noteikumus un apdraudējis citu personu drošību un veselību (piemēram, atradies darba vietā alkohola vai narkotisko vielu reibumā).

Kas var notikt, ja nodarbinātais neievēro darba aizsardzības prasības?

Visbiežāk, runājot par sekām, kas var notikt, ja nodarbinātais neievēro darba aizsardzības prasības, min nelaimes gadījumus darbā, jo tie notiek uzreiz un sekas ir manāmas uzreiz, taču iespējamās arī cita veida sekas. Starp svarīgākajām sekām minami:

- nelaimes gadījumi darbā;
- arodslimības;
- citas slimības vai to saasināšanās;
- darbaspēju samazināšanās;
- darba aprīkojuma bojājumi;
- tiešās un netiešās izmaksas arodslimību gadījumā un situācijās, kad darbā noticis nelaimes gadījums u.c.

Kas ir nelaimes gadījums darbā?

Atbilstoši likumam "Par obligāto sociālo apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām" (pieņemts 02.11.1995., spēkā esošs no 01.01.1997.) Latvijā terminu „nelaimes gadījumi darbā” definē šādi:

Nelaimes gadījums darbā - apdrošinātās personas veselībai nodarītais kaitējums vai apdrošinātās personas nāve, ja to cēlonis ir vienas darbadienas (maiņas) laikā noticis ārkārtējs notikums, kas radies, pildot darba pienākumus, kā arī rīkojoties, lai glābtu jebkuru personu vai īpašumu un novērstu tiem draudošās briesmas.

Lai noteiktu cēloni, kāpēc nelaimes gadījums darbā ir noticis, nelaimes gadījumi darbā ir jāizmeklē atbilstoši MK noteikumu nr. 950 „Nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība” (pieņemti 25.08.2009.) prasībām. Izmeklējot un reģistrējot minētos nelaimes gadījumus, ievēro atbilstošo nelaimes gadījumu izmeklēšanas un reģistrēšanas kārtību:

- ja cietušajam iestāties darbaspēju zaudējums uz laiku no 1 līdz 3 diennaktīm – šie nelaimes gadījumi darbā nav jāreģistrē Valsts darba inspekcijā;
- ja cietušo sakodis iespējami inficēts dzīvnieks vai insekts (piemēram, ērce), cietušais saskāries ar asinīm vai citiem šķidrumiem, vai priekšmetiem, kas ir inficēti vai ir iespējami inficēti, un pēc šīs saskares vai koduma ir konstatēts inficēšanās risks, arī ja nav iestājusies tūlītēja darbnespēja — šie nelaimes gadījumi darbā nav jāreģistrē Valsts darba inspekcijā;
- ja cietušajam iestāties darbaspēju zaudējums uz laiku, kas ir ilgāks par 3 diennaktīm – šie nelaimes gadījumi darbā ir jāreģistrē Valsts darba inspekcijā.

Nelaimes gadījumi var būt ar smagiem veselības traucējumiem vai ar veselības traucējumiem, kas nav kvalificējami kā smagi (viegli), kā arī ar vienu vai vairākiem cietušajiem.

Sekas, kas var rasties, ja nodarbinātais neievēro darba aizsardzības prasības

Kāds ir nelaimes gadījuma darbā piemērs?

4.attēls. Nelaimes gadījuma darbā piemērs.

Starp darba vides riska faktoriem, kas var izraisīt nelaimes gadījumu, minami fizikālie faktori (darba vietas iekārtojums), fiziskie faktori (darbs augstumā), traumatiska riska faktori (darba veidam nepiemērotas mašīnas un ierīces). Ja nodarbinātais strādā kā redzams attēlā, kad darba aprīkojums netiek lietots atbilstoši tam paredzētajiem mērķiem, ir iespējams nelaimes gadījums darbā – kritiens no augstuma, aprakšana cietā vielā (akmens šķembās).

Kas ir arodslimība?

Dažādās pasaules valstīs jēdziens „**arodslimība**” tiek definēts dažādi. Atbilstoši likumam “Par obligāto sociālo apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām” (pieņemts 02.11.1995., spēkā esošs no 01.01.1997.) Latvijā terminu „arodslimības” definē šādi:

Arodslimības - atsevišķām nodarbināto kategorijām raksturīgas slimības, kuru cēlonis ir darba vides fizikālie, ķīmiskie, higiēniskie, bioloģiskie un psiholoģiskie faktori.

LR Ministru kabinets ir apstiprinājis to slimību sarakstu, kuru etioloģiju iespējams saistīt ar darbu (arodu) (MK noteikumi nr.908. “Arodslimību uzskaites un izmeklēšanas kārtība”, pieņemti 06.11.2006.). Galīgo diagnozi noteic P.Stradiņa KUS Aroda un radiācijas medicīnas centra Centrālā ārstu konsultatīvā komisija arodslimībās.

Pēc etioloģijas principa izšķir vairākas arodslimību grupas:

- ražošanas putekļu izraisītās arodslimības, piemēram, hroniskais putekļu bronhīts;
- ķīmisko vielu izraisītās arodslimības, piemēram, saindēšanās ar organiskajiem šķīdinātājiem vai svina savienojumiem;
- fizikālo faktoru izraisītās arodslimības: vibrācijas slimība, aroda vājdzirdība;
- fizisko pārslodžu un atsevišķu orgānu un sistēmu pārpūles izraisītās arodslimības, piemēram, balsta un kustību aparāta slimības;
- bioloģisko faktoru izraisītās arodslimības, piemēram, tuberkuloze, ērcu encefalīts, vīrushepatīti u.c.;
- alerģiskās arodslimības, piemēram, bronhiālā astma;
- onkoloģiskās arodslimības (ļaundabīgie audzēji), piemēram, cietkoksnes putekļi un deguna dobuma un blakusdobuma saslimšanas u.c.

Arodslimības savukārt izraisa pārejošu vai paliekošu darbaspēju zudumu, ko izsaka procentos, vai arī invaliditāti, kuras smagumu izsaka grupās (I, II, III).

Sīkāka informācija par arodslimībām atspoguļota vadlīnijās „Arodslimību diagnostiskie kritēriji, profilakse, ārstēšana un rehabilitācija”.

Sekas, kas var rasties, ja nodarbinātais neievēro darba aizsardzības prasības

Kāds ir arodslimības piemērs?

5.attēls. Arodslimības piemērs.

Starp kaitīgajiem darba vides faktoriem gāzes griešanas darbos minami metināšanas aerosoli, mangāns, hroms un citi griežamajā pamatmateriālā esošie metāli, ultravioletais starojums, griešanas procesā izmantotās gāzes, karstas metāla daļiņas un šlakatas, ultravioletais starojums, fiziskas pārslodzes (darbs piespiedu pozā un lokāls muskuļu sasprindzinājums), ugunsbīstamība, sprādzienbīstamība. Ja nodarbinātais nelieto individuālos aizsardzības līdzekļus (kā piemēram attēlā redzamajā gadījumā – elpceļu aizsardzības līdzekļus), gāzes griezējiem var attīstīties plašs arodslimību loks – pneimokoniozes (plaušu fibroza saslimšana), hronisks bronhīts, bronhiālā astma, alerģiska dermatītu, ekzēma, kā arī saindēšanās ar mangānu, jo nodarbinātais ieelpo tā saucamo gāzes griešanas aerosolu, kura sastāvā ir gan mangāns, gan hroms, gan citi metāli, kas ir griežamā materiāla sastāvā, vai citas ķīmiskās vielas, kas rodas karstā temperatūrā no griežamā metāla virsmas pārklājumiem (piemēram, autokrāsu sadegšanas produkti, ja tiek griezta automašīnas virsbūve u.c.).

Taču vēl jāatceras fakts, ka laika posms, kas paiet no kaitīgā faktora iedarbības brīža līdz arodslimības diagnosticēšanas brīdim, bieži vien ir vairāki gadi – pat vairāki gadu desmiti. Un līdz tam brīdim cilvēkam būs pakāpeniski samazinājušās darba spējas, viņš būs periodiski kavējis darbu veselības stāvokļa dēļ, kas kopumā ietekmē uzņēmuma ekonomiskos rādītājus.

Labas darba spējas ir pamats ne tikai katra cilvēka individuālajai labklājībai, bet arī sabiedrībai kopumā (tai skaitā arī darba devējam), tādēļ darba devējam ne tikai jāveicina nodarbināto darba spēju uzturēšana esošajā līmenī, bet jāveicina arī to atjaunošana. Sliktas darba spējas ne tikai samazina darba produktivitāti, bet palielina arī nelaimes gadījumu un ārkārtas situāciju risku, kurā var būt iesaistīt ne tikai pats nodarbinātais, bet riskam var tikt pakļauti arī citi cilvēki.

Kādi vēl veselības traucējumi var rasties, ja netiek ievērotas darba aizsardzības prasības ?

Kaitīgie faktori darba vidē ne tikai paši var izraisīt kādu noteiktu saslimšanu, bet arī radīt jau esošo hronisku veselības traucējumu paasinājumu. Šīs slimības nav minētas LR normatīvajos aktos, tādēļ nodarbinātajam nepienākas kompensācija par nodarīto kaitējumu veselībai, taču lielā mērā no darba atkarīgās slimības ietekmē cilvēka darba spējas, tādējādi arī ražošanas procesus uzņēmumā.

6.attēls. Citu veselības traucējumu piemērs.

Ja nodarbinātais ilgstoši bez individuālajiem aizsardzības līdzekļiem (cimdiem) strādā ar ķīmiskajām vielām, kas uzsūcas caur ādu un kaitīgi iedarbojas uz aknām, un inficējas ar kādu vīrushepatītu (piemēram, ar hepatītu B vai C tetovēšanas salonā), slimība norisināsies smagāk. Tas saistīts ar faktu, ka ķīmiskās vielas jau būs izraisījušas aknu bojājumus, kā rezultātā aknu kompensācijas spējas būs mazākas.

Sekas, kas var rasties, ja nodarbinātais neievēro darba aizsardzības prasības

Kādas ir izmaksas arodslimību gadījumā un situācijās, kad darbā noticis nelaimes gadījums?

Visas izmaksas, kas rodas, ja darbā noticis nelaimes gadījums vai nodarbinātajam attīstījusies arodslimība, var iedalīt divās grupās:

- tiešie (tūlīt aprēķināmie) izdevumi, kuri saistīti ar cietušā ārstēšanās izdevumu segšanu un pārejošas darba nespējas pabalstu, izdevumi par bojātām iekārtām, darba aprīkojumu, sagraudām ēkām, būvēm u.c.;
- netiešie jeb slēptie izdevumi (nav tūlīt aprēķināmi skaitliskā formā), kas saistīti ar:
 - administratīvām izmaksām, kuras rodas, izmeklējot nelaimes gadījumu, aizvietojoš nodarbināto vai meklējot, pieņemot darbā un apmācot jaunu nodarbināto;
 - nokavētiem darbu nodošanas termiņiem u.c.

Pasaulē veiktie aprēķini norāda, ka attiecība starp tiešajiem un netiešajiem izdevumiem uzņēmuma līmenī var būt ļoti dažāda no 1:1 līdz 1:20, bet Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra piedāvā sekojošu formulu (nepieciešams atcerēties, ka Latvijā ar veselības aprūpi un sociālo apdrošināšanu saistītie izdevumi ir vairākas reizes zemāki kā vairumā pasaules attīstīto valstu, tādēļ vairums no darbā notikušajiem nelaimes gadījumiem ietilps pirmajā grupā):

1. ja tiešie izdevumi ir līdz 3000 eiro, tad netiešie izdevumi ir vidēji 4,5 reizes lielāki kā tiešie;
2. ja tiešie ir no 3000-4999 eiro, netiešie – 1,6 reizes lielāki;
3. ja tiešie 5000-9999 eiro, netiešie – 1,2 reizes lielāki;
4. ja tiešie >10000 eiro, netiešie – 1,1 reizes lielāki.

Turklāt nepieciešams atcerēties, ka pasaulē ir novērota tendence – jo mazāks ir uzņēmums, jo grūtāk tam ir tikt galā ar ekonomiskajiem zaudējumiem, ja uzņēmumā kāds nodarbinātais ir cietis nelaimes gadījumā darbā. Iespējams pat šī uzņēmuma maksātspēja un bankrots.

Kam rodas izmaksas arodslimību gadījumā un situācijās, kad darbā noticis nelaimes gadījums?

Ja darbā noticis nelaimes gadījums vai attīstījusies arodslimība, izmaksas rodas:

- gan darba devējam:
 - izmaksas nelaimes gadījuma brīdī (piemēram, alga cietušajam nodarbinātajam, pirmās palīdzības sniedzējam, cietušā transportēšanas izmaksas, izmaksas, kas saistītas ar pārejošas darba nespējas pabalstu par pirmajām 10 dienām pēc nelaimes gadījuma darbā (atbilstoši likumam "Par valsts sociālo apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām," (pieņemts 01.10.1997.)) iesaistīto nodarbināto darba ražīguma krišanās, tiešo briesmu novēršana nelaimes gadījuma vietā, izlietoto pirmās palīdzības medikamentu izmaksas utt.);
 - nelaimes gadījuma izmeklēšanas izmaksas (piemēram, laiks, kas patērēts nelaimes gadījuma vietas apskatei, dokumentu savākšanai, akta sastādīšanai, nelaimes gadījumu reģistrēšanai Valsts darba inspekcijā; izmaksas par notikuma vietas fotografēšanai utt.);
 - bojājumu izmaksas (tiešās izmaksas par bojāto aprīkojumu, bojātā aprīkojuma nomaiņu, rezerves daļu sagāde, laiks, kas patērēts bojājuma apjoma noteikšanai un novēršanas iespēju izvērtēšanai, utt.);
 - aizvietošanas izmaksas (laiks, kas patērēts situācijas izvērtēšanai – jauna nodarbinātā pieņemšanai vai aizvietošanai ar kādu citu uzņēmuma nodarbināto, nodarbināto atlase, sakaru izdevumi, apmācība, samazinātā jauno nodarbināto produktivitāte utt.);
 - samazinātā produktivitāte (ražošanas procesu pārtraukšana nelaimes gadījuma dienā, nelaimes gadījuma izmeklēšanas laikā, samazinātais darba ražīgums no iesaistīto nodarbināto puses, atkārtotas nodarbināto instruktāžas, negūtā peļņa utt.).
- gan valstij:
 - izmaksas, kas saistītas ar slimības naudu un slimības pabalstu (atbilstoši likumam "Par obligāto sociālo apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām" (pieņemts 17.11.1995.):
 - no arodslimības konstatēšanas dienas līdz izveseļošanās dienai vai darbspēju zaudējuma pakāpes noteikšanas dienai;
 - ja noticis nelaimes gadījums darbā – sākot ar vienpadsmito darba nespējas līdz darbspēju atgūšanai vai līdz laikam, ar kuru sāk izmaksāt atlīdzību par darbspēju zaudējuma pakāpi;
 - izmaksas, kas saistītas ar pārejošas darba nespējas pabalstu par turpmākajām dienām pēc nelaimes gadījuma darbā (atbilstoši likumam "Par valsts sociālo apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām" (pieņemts 01.10.1997.))
 - atlīdzība par darbspēju zaudējumu, medikamentu vai rehabilitācijas izmaksas u.c.
- gan pašam nodarbinātajam:

Sekas, kas var rasties, ja nodarbinātais neievēro darba aizsardzības prasības

- izmaksas, kas saistītas ar ārstēšanos (līdz brīdim, kad slimības diagnoze ir saistīta ar darbu);
- samazinātie ienākumi, kas saistīti ar darba kavējumiem vai darba zaudēšanu sakarā ar darbnespēju vai invaliditāti u.c.

Kas kontrolē darba aizsardzības prasību izpildi uzņēmumā?

Valsts uzraudzību un kontroli darba aizsardzības jomā veic Valsts darba inspekcija.

Darba aizsardzību pasākumu organizēšanu un iekšējo kontroli uzņēmumā veic darba aizsardzības speciālists.

Sekas, kas var rasties, ja nodarbinātais neievēro darba aizsardzības prasības

Kur un kādā veidā var saņemt informāciju un konsultācijas?

- ❖ LR Labklājības ministrijas Darba departamentā
Skolas ielā 28, Rīgā, LV-1331
Tālrunis 67021526
www.lm.gov.lv

- ❖ Valsts darba inspekcijā
K.Valdemāra ielā 38, k.-1, Rīgā, LV-1010
Tālrunis 67186522, 67186523
www.vdi.gov.lv
vai Valsts darba inspekcijas reģionālajās inspekcijās

- ❖ Latvijas Darba devēju konfederācijā
Baznīcas iela 25-3, Rīga, LV 1010
Tālrunis 67225162
www.lddk.lv

- ❖ Latvijas Brīvo arodbiedrību savienībā
Bruņinieku ielā 29/31, Rīgā, LV – 1001
Tālrunis 67270351, 67035960
www.lbas.lv

- ❖ RSU Darba drošības un vides veselības institūtā
Dzirčiema ielā 16, Rīgā, LV – 1007
Tālrunis 67409139
www.rsu.lv/ddvvi

Plašāka informācija par darba aizsardzību Latvijā www.osha.lv.

Šis materiāls ir sagatavots ar Valsts Sociālās apdrošināšanas aģentūras atbalstu kā daļa no darba aizsardzības preventīvo pasākumu plāna.

Materiālu aktualizēja Rīgas Stradiņa universitātes Darba drošības un vides veselības institūts 2011.gada jūnijā. Bezmaksas izdevums.

Materiāla identifikācijas Nr. 71-2011.